

Vastaus kirjalliseen kysymykseen Suomen WHO-sopimuksesta

Eduskunnan puhemiehelle

Eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ssä mainitussa tarkoituksessa Te, Arvoisa puhemies, olette toimitannut asianomaisen ministerin vastattavaksi kansanedustaja Ano Turtiaisen /vkk näin kuuluvan kirjallisen kysymyksen KK 142/2022 vp:

Onko Suomi osallistunut näihin WHO:n kokouksiin, jossa tätä muutosajatusta on käsitelty,

onko Suomi ilmaissut WHO:lle toiveensa siitä, että WHO ottaisi voimakkaamman ohjausvallan Suomen sisäisissä asioissa ja jos kyllä, millä perusteella,

onko Suomessa meneillään tätä muutosehdotusta koskeva valmistelutyö ja jos on, missä ja ketkä tätä toteuttavat ja mikä on tämän valmistelutyön aikataulu,

minkä vaihtoehdon puolesta Suomen viranomaiset toimivat eli minkä vaihtoehdon puolesta Suomi aikoo äänestää WHO:n asiaa koskevassa kokouksessa,

mikäli Suomi on päättänyt tukea WHO:n peruskirjan muutosta tai muuta Suomen itsenäisen päätöksentekovallan luovuttamista WHO:lle, mikä on perustelu Suomen alistamisesta suoraan WHO:n alaisuuteen niin kansalaisia ja yhteiskuntaa kuin kansallista budjettia koskevissa asioissa,

onko Suomi tietoinen WHO:n rahoittajista eli niistä tahoista, joilla on suora ohjausvalta WHO:n päätöksiin ja toimintaan, eli keitä ovat ne tahot, jotka viime kädessä saisivat oikeuden päättää itsenäistä Suomea ja sen kansalaisia koskevista asioista: keitä ovat WHO:n rahoittajat ja millä osuuksilla,

mihin perustuu mahdollinen halu luovuttaa Suomen kansallisen budjetin ohjaamisvalta WHO:n kaltaiselle toimijalle avoimella ja arvaamattomalla valtakirjalla,

onko WHO toiminut esimerkillisesti Covid-19-pandemian aikana; onko viestintä ja päätöksenteko ollut selkeää, johdonmukaista ja luotettavaa, kuten kriisijohtamisessa edellytetään,

miksi Suomi antautuisi näiden voimien ohjaukseen ja luopuisi omasta itsenäisestä vallastaan tehdä päätökset omaa maata ja sen kansalaisia koskevissa kysymyksissä,

oletteko valmis luovuttamaan kansallisen päätös- ja budjettivallan tällaiselle selvästi korruptoituneelle organisaatiolle (kuten WHO) vai haluatteko huolehtia siitä, että Suomi säilyttää itsenäisen päätöksentekovallan kaikissa sen kansalaisia ja yhteiskunnallista toimintaa koskevissa asioissa ja tilanteissa - siinäkin tapauksessa, että se edellyttää WHO:sta eroamista ja

mitkä asiat Suomi on hoitanut niin huonosti, että jatkossa halutaan WHO:n hoitavan ne meidän puolestamme?

Vastauksena kysymykseen esitän seuraavaa:

WHO on Suomen terveystalouden tärkeä ja pitkäaikainen kumppani ja normatiivinen toimija. Suomi pitää tärkeänä maailmanlaajuisen terveyshätätilannevarautumisen ja -vasteen vahvistamista ja EU:n merkittävää roolia työssä. Suomi on sitoutunut kansainvälisen pandemiasopimuksen edistämiseen EU-kannan mukaisesti. Eduskuntaa on informoitu pandemiasopimuksen neuvotteluista e-kirjeellä ja e-jatkokirjeellä (E 57/2021 vp, 12.5.2021 ja 20.1.2022).

WHO:n jäsenmaat pyysivät toukokuussa 2020 WHO:n pääjohtajaa käynnistämään Covid-19-pandemiavasteen arvioinnin. Kolme riippumatonta ryhmää raportoi WHO:n toukokuun 2021 yleiskokoukselle, minkä lisäksi useat maat ja asiantuntijaryhmät ovat tehneet suosituksia. Arvioiden mukaan WHO on toiminut pandemian hoidossa toimivaltansa ja käytettävissä olevien resurssien puitteissa melko hyvin, vaikka myös korjattavaa on. Keskeinen suositus koskee uutta kansainvälistä pandemiavalmiutta ja -vastetta koskevaa sopimusta, jolla vahvistettaisiin jäsenmaiden sitoutumista ja katettaisiin sellaisia hätätilannevarautumisen ja -vasteen osa-alueita, joita nykyiset mekanismit eivät kata.

WHO:n yleiskokouksen erityisistunto päätti 1.12.2021 hallitustenvälisen neuvotteluelimen perustamisesta WHO:n alaisen kansainvälisen sopimuksen tai muun instrumentin neuvotteluita varten. EU:n jäsenmaat sitoutuivat tukemaan pandemiasopimuksen neuvotteluiden käynnistämistä ja unionin osallistumismahdollisuuden varmistamista neuvotteluihin päätöksellään toukokuussa 2021. Eurooppa-neuvosto ilmaisi tukensa kansainväliselle pandemiasopimukselle julkilausumassaan helmikuussa 2021 sekä päätelmissään kesäkuussa, lokakuussa ja joulukuussa 2021.

WHO:n ylin päättävä elin on 194 jäsenmaasta koostuva WHO:n yleiskokous, jossa jokaisella jäsenmaalla on yksi ääni. Päätökset pyritään tekemään konsensuksella. Kansainvälisen pandemiavalmiuden neuvottelujen loppuunsaattamisen takarajaksi on asetettu WHO:n yleiskokous toukokuussa 2024.

Neuvotteluelin käynnisti työnsä helmikuussa 2022. Neuvotteluissa on tarkoitus vuoden 2022 aikana päättää mm. siitä, mikä on tulevan sopimuksen WHO:n peruskirjan mukainen oikeusperusta sekä keskustella siitä, millaisia elementtejä sopimukseen tulisi sisällyttää. Mikäli pandemiasopimus määrittellään oikeudelliselta luonteeltaan yleissopimukseksi, sopimuksen voimaantulo Suomessa edellyttää, että Suomi hyväksyy sopimuksen ja saattaa sen voimaan kansallisesti. Mikäli pandemiasopimus määrittellään oikeudelliselta luonteeltaan ohjesäännöksi, se sitoo automaattisesti WHO:n jäsenvaltioita, elleivät ne erikseen ilmoita hylkäävänsä tai hyväksyvänsä varauksin ohjesäännöt. Kummassakin tapauksessa Suomella on sopimuksen valmistumisen jälkeen mahdollisuus arvioida, missä laajuudessa Suomi sitoutuu sopimukseen. Eduskuntaa informoidaan asianmukaisesti neuvotteluiden etenemisestä.

Suomessa neuvotteluihin osallistumisesta ja siihen liittyvästä yhteensovittamisesta vastaa valtio-neuvoston yleisistunnossaan 3.2.2022 asettama neuvottelukunta, jossa ovat edustettuina sosiaali- ja terveysministeriö, ulkoministeriö, valtioneuvoston kanslia ja Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL). Lisäksi työtä valmistellaan laajemmassa poikkihallinnollisessa ryhmässä ja sosiaali- ja terveysministeriön vetämässä globaali terveys -verkostossa, jossa on edustettuna myös kansalais-yhteiskunnan toimijoita.

WHO:n perussopimuksen muuttaminen ei ole ollut esillä, vaan kysymyksessä on uusi kansainvälinen sopimus. Toistaiseksi WHO:n alaisuudessa on kaksi muuta kansainvälistä sopimusta, WHO:n tupakoinnin torjuntaa koskeva puitesopimus ja Kansainvälinen terveyssäännöstö.

WHO:n rahoitusta koskevat tiedot ovat julkisesti saatavilla järjestön budjettiportaalista (<https://open.who.int/2022-23/home>). Parhaillaan käydään hallitustenvälisessä työryhmässä keskustelua siitä, kuinka WHO:n rahoitus voitaisiin saada kestävämmälle pohjalle niin, että se olisi joustavampaa ja ennakoitavampaa.

Suomi on sitoutunut globaalin terveysturvallisuuden vahvistamiseen ja pitää WHO:n roolia tärkeänä peruskirjansa mukaisesti kansainvälistä terveysyhteistyötä johtavana ja yhteen sovittavana toimijana.

Helsingissä 20.4.2022

Perhe- ja peruspalveluministeri Aki Lindén